

Utbildningssektionen
Åsa Ernestam

Utbildningsdepartementet
10333 STOCKHOLM

Samordning, ansvar och kommunikation - vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar (SOU 2016:46)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) är positiv till att öka möjligheterna för elever med hörselnedsättning, dövhet eller grav språkstörning att välja skola. Det är en önskan från många vårdnadshavare och elever att få tillgång till anpassade lärmiljöer i en skola nära hemmet. Den medicinsk-tekniska utvecklingen och möjligheterna till fjärrundervisning har förbättrat förutsättningarna för detta.

SKL ställer sig bakom förslaget att skolhuvudmän ska få utforma särskilt anpassade kommunikativa miljöer, SAK-miljöer, för elever med dövhet, hörselnedsättning eller grav språkstörning.

SKL ser svårigheter med att utredningen föreslår en definition av grav språkstörning som ska ligga till grund för skolhuvudmännens prövning av målgruppstillhörighet då elever ges tillträde till SAK-miljöer. Den föreslagna definitionen innebär att grav språkstörning ska utgöra den primära funktionsnedsättningen. SKL bedömer att fler elever med grav språkstörning i kombination med andra funktionsnedsättningar skulle behöva ges tillgång i SAK-miljöer.

Vi ställer oss bakom förslaget att Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, ska få en tydligare roll som innebär att aktivt stödja skolhuvudmännen i att skapa SAK-miljöer för elever med hörselnedsättning, dövhet eller grav språkstörning.

SKL är positiv till att det skapas regionala nav som stödjer skolhuvudmännen i arbetet med att utforma SAK-miljöer lokalt eller regionalt. Vi förutsätter att det genomförs överläggningar för att diskutera förslagen om överenskommelser, nationellt råd och riktlinjer för navet.

Utredningen går länge än tidigare utredningar i att avgränsa målgruppen för specialskolan. Under förutsättning att SPSM ger skolhuvudmännen stöd i att utveckla SAK-miljöer för elever med grav språkstörning har SKL inget att invända mot en successiv avveckling av Hällsboskolan.

SKL anser att hemkommunens yttrande över lokala och regionala utbildningsalternativ bör vägas in vid ansökan då SPSM fattar beslut om mottagande i specialskolan eftersom kommunen är ytterst ansvarig för elevens utbildning.

SKL är principiellt för att teckenspråk likställs med nationella minoritetsspråk i skollagen, men konstaterar i likhet med utredningen att det innebär ökade kostnader för kommunerna och att finansieringsprincipen ska tillämpas vid nya skyldigheter.

SKL ställer sig bakom förslaget att Örebro kommun ska få anordna gymnasieutbildning för elever med grav språkstörning, Riksgymnasiet för elever med grav språkstörning, RgS, under förutsättning att staten träffar ett avtal med kommunen om de villkor som ska gälla.

Mot bakgrund av att de aktuella elevgrupperna ska kunna erbjudas en utbildning med anpassat stöd hos fler skolhuvudmän tillstyrker SKL förslaget att speciallärarutbildning med specialisering mot dövhet eller hörselnedsättning respektive grav språkstörning ska prioriteras inom Läraryftet och andra satsningar.

Vi instämmer i förslaget att statens satsning på personalförstärkning inom elevhälsan även ska omfatta personalkategorin logoped. SKL anser vidare att statsbidraget ska kunna användas till att anställa alla de yrkesgrupper skolhuvudmännen behöver inom elevhälsan och inte enbart de som är reglerade i skollagen.

SKL tillstyrker utredningens förslag om statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder i regional verksamhet för elever med funktionsnedsättning, SKÅ-bidraget.

Stärkt rätt till teckenspråk

SKL är principiellt för att teckenspråk ska likställas med nationella minoritetsspråk i skollagen men vi kan inte utifrån utredningens analys och förslag överblicka de praktiska konsekvenserna av de utökade skyldigheterna för kommunerna. Vi anser därför att en sådan analys behöver föregå en lagändring. SKL instämmer i utredningens bedömning att förslaget innebär ökade kostnader för kommunerna och konstaterar att finansieringsprincipen ska tillämpas vid nya skyldigheter.

SKL delar utredningens uppfattning att det är rimligt att stärka teckenspråkets ställning inom specialskolan för att öka möjligheten till tvåspråkig undervisning i teckenspråkiga miljöer.

En teckenspråkig specialskola och ett stärkt teckenspråk för ökad måluppfyllelse

SKL tillstyrker utredningens förslag att eleverna som tas emot i specialskolan ska garanteras att undervisningen bedrivs på både teckenspråk och på skriven svenska. För en del elever är det möjligt att komplettera den skrivna svenskan med talad svenska.

Målgruppen elever med grav språkstörning

SKL ser svårigheter med att utredningen föreslår en definition av grav språkstörning som ska ligga till grund för skolhuvudmännens prövning av målgruppstillhörighet då elever ges tillträde till SAK-miljöer. Den föreslagna definitionen innebär att grav språkstörning ska utgöra den primära funktionsnedsättningen. SKL ser emellertid att

fler elever med grav språkstörning i kombination med andra funktionsnedsättningar skulle behöva ges tillgång i SAK-miljöer.

Utredningens definition av grav språkstörning innebär att den icke-verbala begåvningen ska ligga inom normalvariation och att språkstörningen är den primära problematiken. Språkstörning förekommer ofta i kombination med andra funktionsnedsättningar, men enligt den föreslagna definitionen ska språkstörningen inte kunna förklaras av andra funktionsnedsättningar. Enligt det resonemang som förs utgör exempelvis intellektuell funktionsnedsättning, ADHD och autismspektrumstörning alltid primära funktionsnedsättningar. SKL konstaterar att det kan vara svårt och kanske inte alltid är möjligt att bedöma vilken funktionsnedsättning som bör anses som den primära. Om ett barn har en lindrig intellektuell funktionsnedsättning och en omfattande språkstörning kanske språkstörningen bör ses som den primära funktionsnedsättningen.

Hög kompetens och professionalism hos lärare och annan skolpersonal

Utredningen anser att regeringens satsningar på specialpedagogik bör omfatta satsningar på speciallärare med specialisering mot dövhet eller hörselnedsättning respektive grav språkstörning. SKL delar denna uppfattning eftersom dessa kompetenser är viktiga för skolhuvudmännens möjligheter att utveckla SAK-miljöer.

Utredningen föreslår att statens satsning på personalförstärkning inom elevhälsan bör vidgas till att omfatta även personalkategorin skollogoped. SKL anser att statsbidraget ska kunna användas till att anställa alla de yrkesgrupper skolhuvudmännen anser behövs inom elevhälsan, till exempel logoped.

Nav – ett sätt att organisera samverkan och få resurserna att följa eleven

För de kommuner och skolor som har begränsad erfarenhet av de aktuella elevgrupperna krävs omfattande insatser för att skapa de lärmiljöer som krävs. Kompetens- och kapacitetsbyggande kan ta tid och därför är det angeläget att skolhuvudmännen dels samarbetar dels får stöd från experter.

SKL tillstyrker förslaget att SPSM ska få i uppdrag att inrätta regionala nav för samordning av statens, landstingens och kommunernas insatser för elever med dövhet, hörselnedsättning och grav språkstörning. Naven kommer att ge skolhuvudmännen tillgång till specialistkompetens för att kunna utveckla särskilt anpassade kommunikativa miljöer, SAK-miljöer. Naven kommer bland annat att informera om utbildningsalternativ och yttra sig över ansökningar om statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder för elever med funktionsnedsättning, SKÅ-bidrag.

SKL förutsätter att det kommer att genomföras överläggningar för att diskutera utredningens förslag om överenskommelser, nationellt råd och riktlinjer för naven.

Förändrad roll för SPSM

Utredningen föreslår att det i SPSM:s instruktion ska tydliggöras att myndigheten aktivt ska verka för att barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning. SPSM:s råd- och stödverksamhet behöver, enligt utredningen, kompletteras med spetskompetens och delvis nya kompetenser.

Utredningen framhåller att SPSM bör ändra sitt arbetssätt för att bli mer aktivt i förhållande till skolhuvudmännen och komma närmare eleverna i klassrummen. SKL ställer sig positiv till dessa förslag.

Ökad flexibilitet och rätten till utbildning

SKL ställer sig bakom förslaget om rätten för skolhuvudmän att utforma SAK-miljöer för elever med dövhet, hörselnedsättning eller grav språkstörning samt att frågan om målgruppsstillhörighet ska prövas av elevens hemkommun.

SKL anser att hemkommunens yttrande över lokala och regionala utbildningsalternativ bör vägas in vid ansökan då SPSM fattar beslut om mottagande i specialskolan eftersom kommunen är ytterst ansvarig för elevens utbildning.

Det handlar om små elevgrupper med mycket uttalade behov, varav många idag flyttar med sina familjer till kommuner som erbjuder en anpassad, riksrekryterande utbildning. Detta bidrar i sin tur till att många kommuner och skolor aldrig möter elever med dövhet, omfattande hörselskada och grav språkstörning. Det är inte realistiskt att varje kommun, oavsett storlek, ska kunna erbjuda SAK-miljöer som motsvarar alla specifika krav och vi delar därför utredningens uppfattning att det finns behov av regionalt samarbete.

Idag fullgör de flesta elever med grav språkstörning sin utbildning i hemkommunen eller i en närliggande kommun, men antalet ansökningar till specialskolan ökar. Utredningen uppfattar att det råder brist på lokala eller regionala alternativ.

Utredningen föreslår att elever med grav språkstörning ska få sin rätt till utbildning och behov av anpassning tillgodosedd inom grundskolan. Elever med grav språkstörning ska inte längre tillhöra målgruppen för specialskolan. Hällsboskolan som idag finns i Stockholm och Umeå föreslås avvecklas successivt, något SKL som SKL inte motsätter sig. En särskild utmaning blir det i Stockholm och Umeå med omnejd där Hällsboskolans skolenheter är lokaliserade. Kommunerna i dessa geografiska områden kan behöva stöd i att utveckla alternativ som kan ersätta dessa skolor.

Gymnasieskolan har en komplex organisation och det medför svårigheter för kommuner att erbjuda ett allsidigt urval av program och inriktningar anpassade utifrån de specifika behov som elever med grav språkstörning har i skolsituationen.

Utredningen föreslår att Örebro kommun i sin gymnasieskola ska få anordna utbildning för elever med grav språkstörning, Riksgymnasiet för elever med grav

språkstörning, RgS, under förutsättning att staten träffar ett avtal med kommunen om de villkor som ska gälla.

SKÅ – statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder

Under åren 2013-2015 har skolhuvudmän kunnat ansöka om statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder i utbildning för elever med hörselnedsättning, dövhet eller grav språkstörning. Utredningen föreslår att de medel som frigörs genom att Hällsboskolan avvecklas ska delfinansiera de regionala nav som ska bildas och omfördelas till skolhuvudmän för SAK-miljöer för elever med grav språkstörning samt övriga insatser för individintegrerade elever med grav språkstörning.

SKL tillstyrker utredningens förslag att skolhuvudmännen ska kunna söka statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder i regional verksamhet för elever med funktionsnedsättning, SKÅ-bidraget.

Ny utformning av skollagens bestämmelser om specialskolan

Utredningen föreslår att allmänna råd och stödmaterial om mottagande i specialskolan ska tas fram av Skolverket i samverkan med SPSM. Uppdelningen mellan riksskolor och regionskolor föreslås upphöra och SPSM som ansvarig huvudman ska få avgöra antalet skolenheter. SKL har inget att erinra mot dessa förslag

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande